

TAJEMNICE WIKINGÓW

TRUDNY QUIZ DLA DOCIEKLIWYCH

1. KTÓRA Z NAZW NIE DOTYCZY WIKINGÓW ?

NORMANOWIE

JACWINGOWIE

RUSOWIE

WAREGOWIE

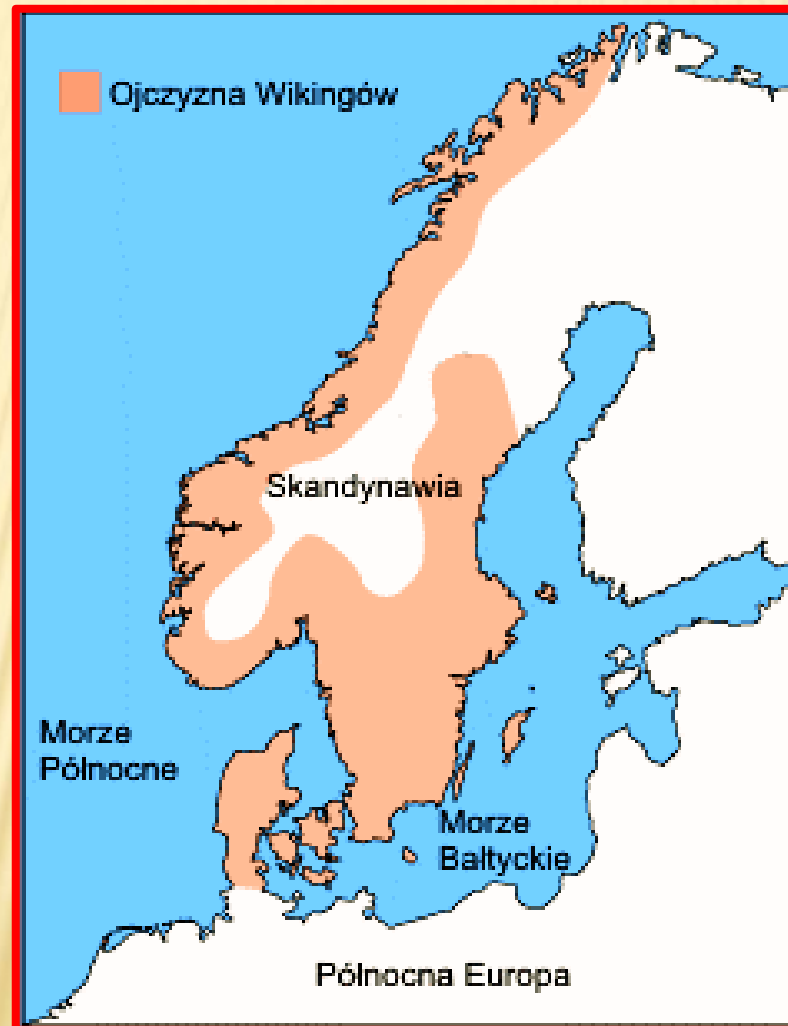
1. KTÓRA Z NAZW NIE DOTYCZY WIKINGÓW ?

NORMANOWIE

JACWINGOWIE

RUSOWIE

WAREGOWIE

JACWINGOWIE

(lub **Jaćwięgowie**) – wymarły w XVI wieku lud bałtyjski, blisko spokrewniony z Prusami i Litwinami (czasem uważany za jedno z plemion pruskich), zamieszkujący Jaćwież (Sudowię) leżącą obecnie w większości na terenie północno-wschodniej Polski. Posługiwali się językiem jaćwińskim (jaćwieskim) lub dialektem języka pruskiego.

NORMANOWIE

(łac. *Northman*, od języka starofrankijskiego: Nortmann „człowiek północy”) – potomkowie zromanizowanych wikingów osiadłych w północnej części Królestwa Zachodnich Franków, od nich nazwanej Normandią.

WAREGOWIE

Waregami nazywa się skandynawskich wikingów (głównie pochodzących z obecnej Szwecji i Danii), którzy w VIII i IX wieku działali w rejonach obecnej Ukrainy i Rosji, tworząc tam w późniejszym okresie m.in. pierwszy organizm państwowy, nazwany później Rusią Kijowską .

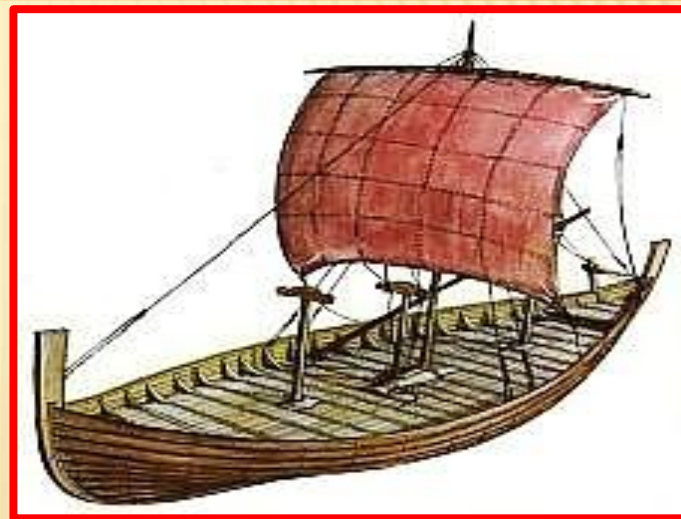
RUSOWIE

Najczęściej, zgodnie z zapisami kronik, wywodzi się ich z terytoriów obecnej Szwecji, być może z rejonu Roslagen w Upplandzie, które miałyby wziąć od nich właśnie swą nazwę, skąd mieli na przełomie VIII i IX wieku przepłynąć na wschodnie wybrzeża Bałtyku. Na obszarze tym powstały trzy niezależne kaganaty z głównymi ośrodkami w Nowogrodzie, Starej Ładodze i Białojeziersku.

2. KTÓREGO TYPU STATKU NIE UŻYWALI WIKINGOWIE ?

DRAKKAR

KNAR

KOGA

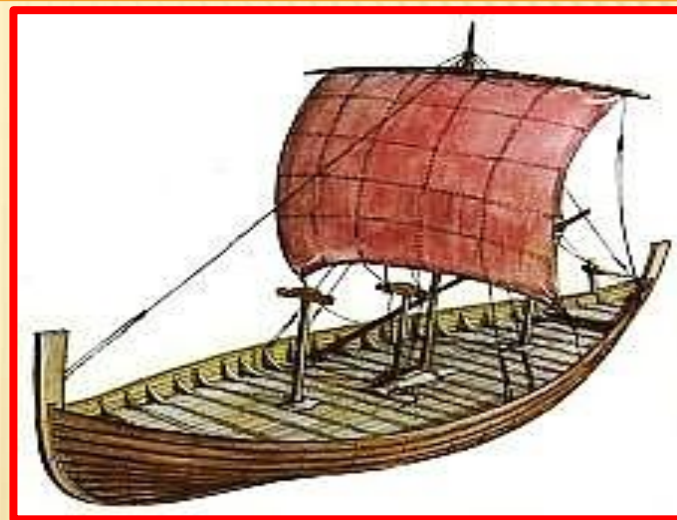

SNEKKAR

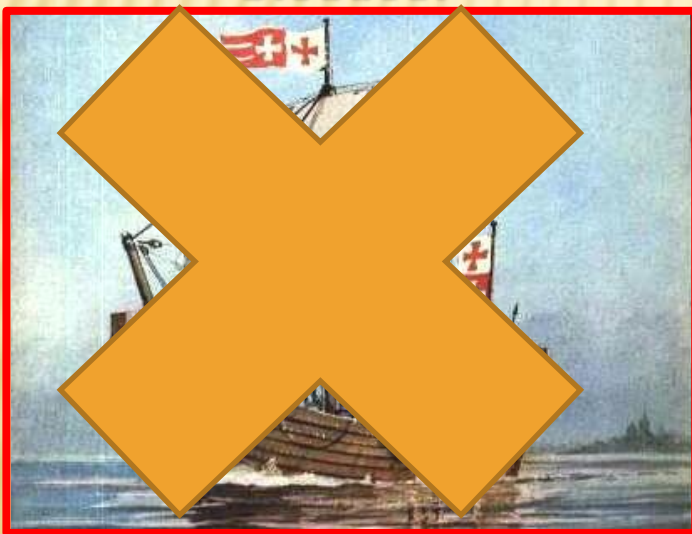
2. KTÓREGO TYPU STATKU NIE UŻYWALI WIKINGOWIE ?

DRAKKAR

KNAR

KOGA

SNEKKAR

KOGA

(lub kogga) – duży żaglowiec handlowy, dostosowywany do celów wojennych, dominujący na akwenach Morza Bałtyckiego i Północnego w wiekach XII-XV, spotykany do początku XVI wieku. Stanowił w tym czasie podstawowy typ statku Hanzy.

DRAKKAR

Największy typ langskipów, okrętów wikingów. Największy znany drakkar miał 45 m długości i 34 pary wioseł. Mogły jednak istnieć większe – nawet do 120 miejsc dla wioślarzy. Według sag skandynawskich, okręt taki posiadał król duński Kanut I Wielki (1018–1035). Zazwyczaj jednak do drakkarów zaliczano jednostki o liczbie wioseł wynoszącej co najmniej 60

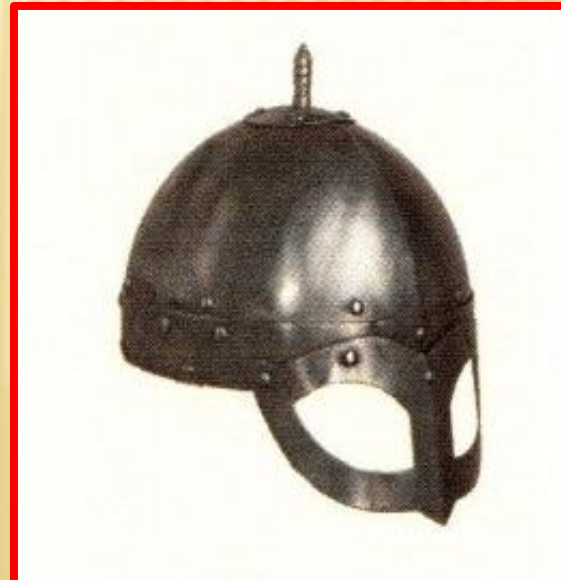
SNEKKAR

(Sneka) – najmniejszy z langskipów; podstawowa jednostka flot wikingów; okręt o liczbie wioseł wynoszącej 30–40. Sneki posiadały jeden maszt o wysokości ok. 18 m, na którym podnoszono jeden duży, czworokątny rejoyowy żagiel o powierzchni ok. 130 m². Przeciętna czterdziestowiosłowa sneka miała ok. 28 m długości, 5 m szerokości oraz zanurzenie ok. 1 m.

KNAR

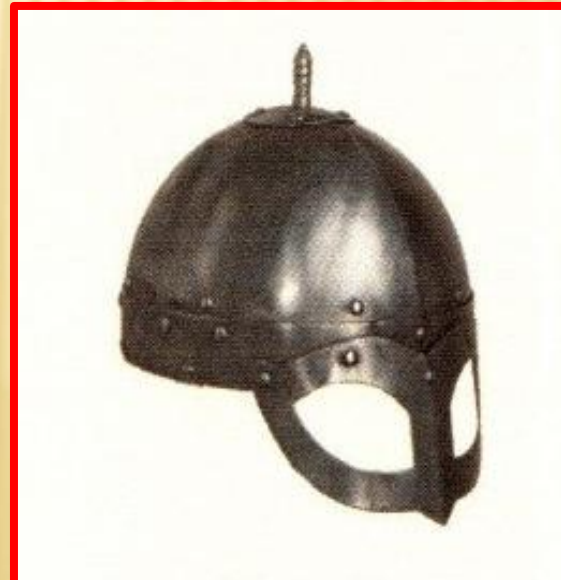
(Knara ,knaar, knarr, knorr, l.mn. knörr) – statek wikingów, który umożliwiał im podejmowanie wypraw handlowych i kolonizacyjnych. Na knarach i byrdingach wiosła używane były głównie w porcie, więc liczba wioślarzy była dość mała i nie przekraczała 8 osób. Warto tu dodać, że na langskipach znajdowało się od 40–80 wioślarzy.

3. KTÓREGO HEŁMU NIE UŻYWALI WOJOWIE NORMAŃSCY ?

3. KTÓREGO HEŁMU NIE UŻYWALI WOJOWIE NORMAŃSCY ?

Wojownicy w hełmach z rogami.

Choć obraz ten jest w popkulturze często powtarzany, nie ma nic wspólnego z danymi historycznymi czy badaniami archeologicznymi. Wikingowie najczęściej jako nakrycie głowy nosili wełniane lub skórzane czapki, a w walce – żelazne hełmy, które nie miały żadnych elementów choćby przypominających rogi. Powstania mitu o rogatych wikingach upatrywać można w XIX-wiecznej operze Wagnera, a także w błędnym datowaniu części odkrytych „rogatych” hełmów, które pochodziły z okresów wcześniejszych.

4. KTÓRA Z MONET BYŁA WYBITA PRZEZ WIKINGÓW ?

1

2

3

4

4. KTÓRA Z MONET BYŁA WYBITA PRZEZ WIKINGÓW ?

1

2

3

4

-
- 1 Srebrny dinar arabski z roku 729
  - 2 Rzymska złota moneta Cesara Augustusa
  - 3 Jedna z najstarszych monet – mająca ok. 2700 lat. Została odkryta w mieście Efez. Moneta wykonana ze złota i srebra.
  - 4 Anglo-Wikińska moneta św. Piotra. Około 921–927 r.

5. KTÓREGO PRZYRZĄDU NAWIGACYJNEGO NIE UŻYWALI WIKINGOWIE?

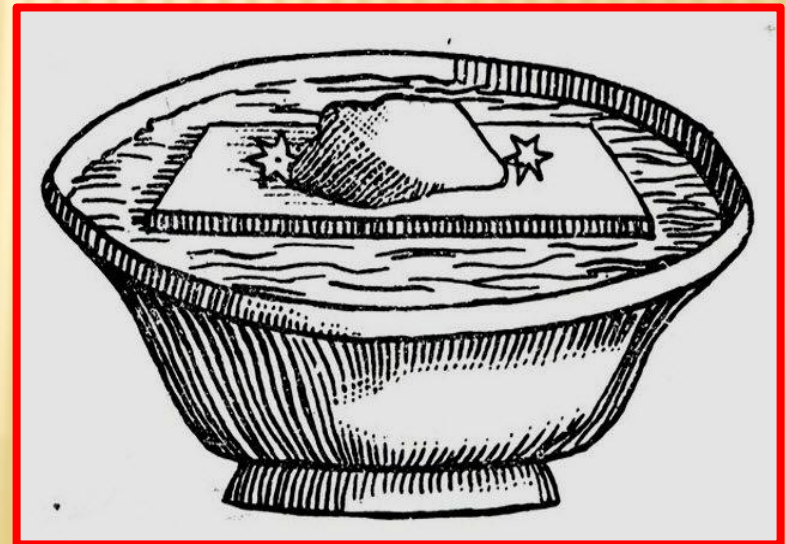
KAMIEŃ SŁONECZNY

HUSANOTRA-KOMPAS SŁONECZNY

SEKSTANS

KOMPAS MAGNETYCZNY

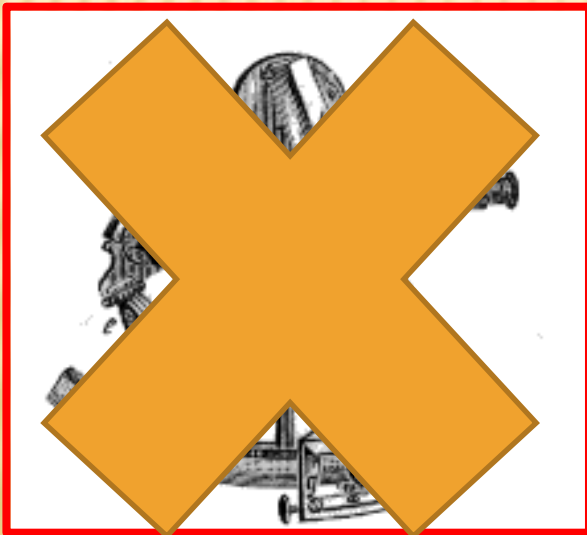
5. KTÓREGO PRZYRZĄDU NAWIGACYJNEGO NIE UŻYWALI WIKINGOWIE?

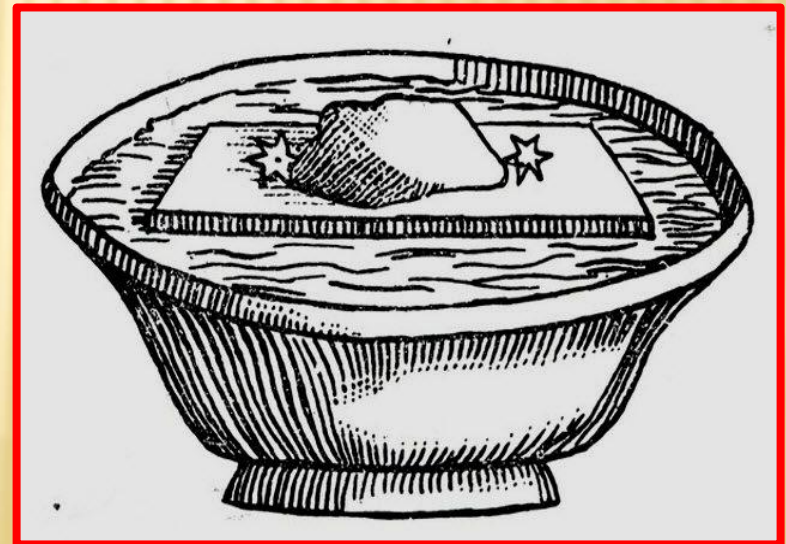
KAMIEŃ SŁONECZNY

HUSANOTRA-KOMPAS SŁONECZNY

SEKSTANS

KOMPAS MAGNETYCZNY

SEKSTANS

Sekstans został wynaleziony w 1731 roku przez angielskiego matematyka i wynalazcę szeregu przyrządów optycznych (mylnie podaje się, że był astronomem) Johna Hadleya (1682–1744) i praktycznie do dzisiaj pozostał w tej samej postaci.

KAMIEŃ SŁONECZNY

Wikingowie używali specjalnych kryształów, zwanych kamieniami słonecznymi, które pomagały im przewidzieć pogodę. Testy przeprowadzone na Morzu Arktycznym wykazały, że umożliwiały one także ustalanie pozycji Słońca i sprawne nawigowanie nawet przy zachmurzonym niebie.

HUSANOTRA KOMPAS SŁONECZNY

Kompas słoneczny stosowali podczas nawigacji wikingowie. Na drewnianej, okrągłej tarczy z osadzonym gnomonem i wykreślonymi uprzednio krzywymi gnomonicznymi można było na pełnym morzu wyznaczać strony świata.

KOMPAS MAGNETYCZNY

Korzystając z mineralnego magnetytu, który występuje w całej Skandynawii, Wikingowie wymyślili jeden z pierwszych kompasów magnetycznych. Przez 500 lat tylko Wikingowie mieli ten instrument wśród Europejczyków i utrzymywali jego istnienie w tajemnicy.

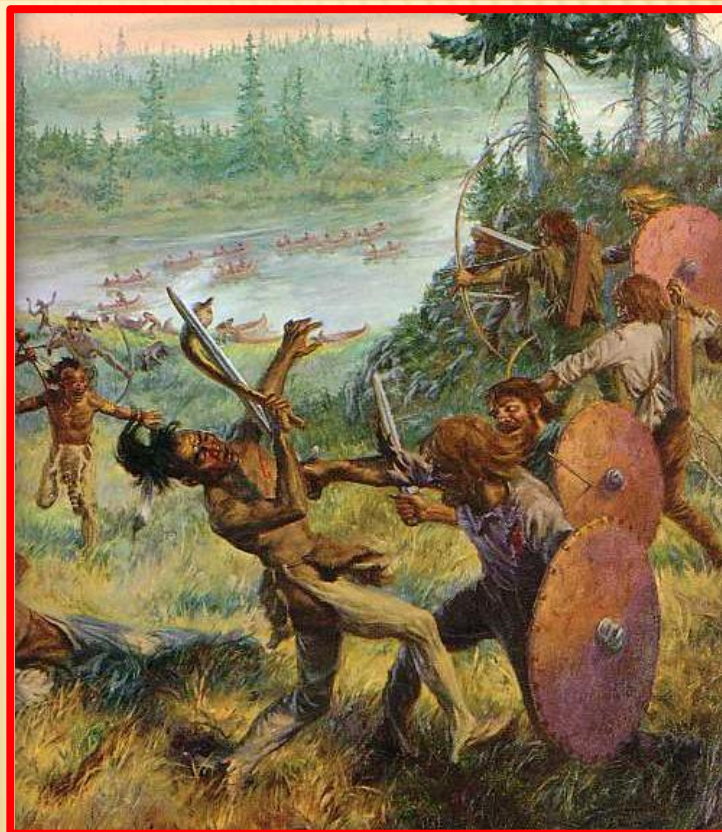

6. W KTÓRYM ROKU DOTARLI WIKINGOWIE DO AMERYKI?

793

982

1000

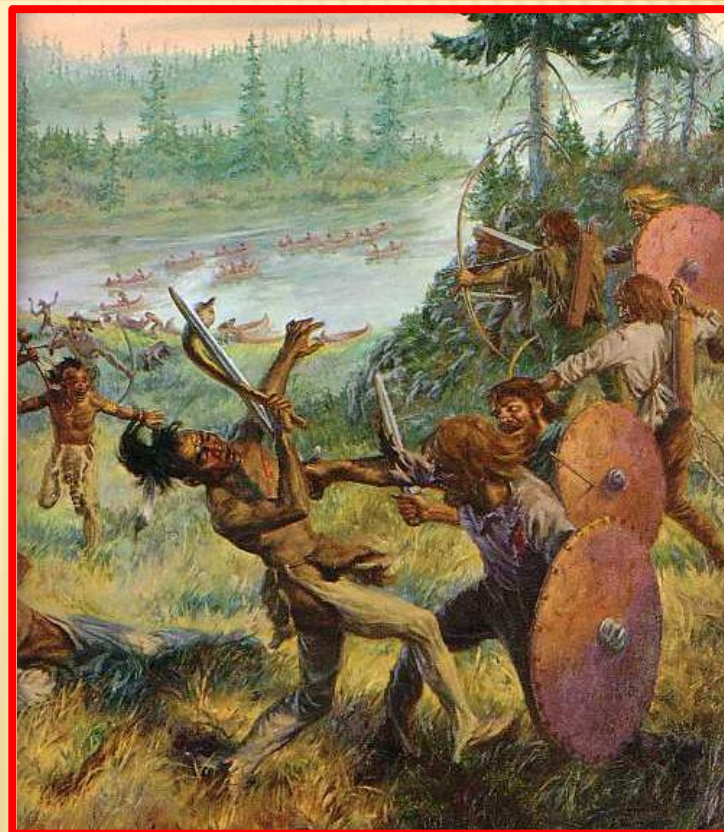
1066

6. W KTÓRYM ROKU DOTARLI WIKINGOWIE DO AMERYKI?

793

982

1000

1066

1000

Według winlandzkich sag eksploracja terenów leżących na zachód od Grenlandii rozpoczęła się już kilka lat po kolonizacji wyspy. Latem 986 roku, norweski kupiec i żeglarz Bjarni Herjólfsson podróżując z Islandii na Grenlandię z powodu silnego wiatru i mgły zboczył z kursu. Po trzech dniach żeglugi dotarł do nieznanego lądu pokrytego lasem. Choć on sam nie przywiązywał dużej wagi do swojego odkrycia, to zainteresowało ono grenlandzkich osadników. Piętnaście lat później syn Eryka Rudego, Leif Eriksson udał się śladem Herjólfssona i dotarł do wspomnianego przez niego lądu, gdzie założył małą osadę. Pierwszą zimę spędził prawdopodobnie w obozie założonym w okolicach Cape Bauld na Nowej Fundlandii.

793

Złupienie klasztoru angielskiego na wyspie Lindisfarne

982

Odkrycie Grenlandii. Według islandzkich sag dokonali tego wikingowie pod wodzą Eryka Rudego.

1066

W bitwie pod Stamford Bridge zginął z ręki Anglosasów król Norwegii Harald III Hardrada (tj. Srogi, Nieobliczalny), zwany „ostatnim wikingiem”.

7. JAK NAZYWAŁ SIĘ MŁOT UŻYWANY PRZEZ THORA ?

SLEIPNIR

FENRIR

MJØLNER

YDDGRASIL

7. JAK NAZYWAŁ SIĘ MŁOT UŻYWANY PRZEZ THORA ?

SLEIPNIR

FENRIR

MJØLNER

YDDGRASIL

Mjølner (także **Mjǫlnir**, **Mjollnir**, **Mjölner**, **Mjölmir**, **Mjølnir** lub **Mjølne**)

– w mitologii nordyckiej młot Thora, boga burzy i piorunów.

MJØLNER

Według Snorriego Sturlusona został wykuty przez karły o imionach Sindri i Brokk. Znaczenie słowa *Mjølner* jest zwykle tłumaczone jako *ten, który miażdży*, od czasownika *mölva miażdżyć*

Koń Odyna, dziecko Lokiego. Sleipnir jest szarej maści, potrafi poruszać się po ziemi, w powietrzu, po powierzchni wody (nie chodzi o pływanie, tylko wręcz chodzenie po tafli wody) i po piekle.

SLEIPNIR

W mitologii nordyckiej - *Drzewo Straszego*, czyli Odyna (axis mundi) – gigantyczne drzewo, na którym znajdowały się różne światy, w tym: Asgard, Midgard, Utgard i Helheim.

YGGDRASIL

Nazwa **Yggdrasil** dosłownie oznacza *koń Yggra*, czyli *koń Odyna*, którego jednym z imion jest *Yggr (Straszliwy)*.

(in. Fenris) – w mitologii skandynawskiej ogromny wilk, jedno z trójki dzieci, jakie Loki miał z olbrzymką Angerbodą.

FENRIR

Charakterystyczne było u niego to, że z racji jego rozmiarów podczas ziewania szczęka dotykała nieba, a żuchwa ziemi.

8. ILE NÓG MIAŁ SLEIPNIR - KOŃ ODYNA ?

ODYN

4

6

8

10

8. ILE NÓG MIAŁ SLEIPNIR - KOŃ ODYNA ?

ODYN

4

6

8

10

Sleipnir, Slejpnir – ośmionogi koń Odyna, dziecko Lokiego.

Sleipnir jest szarej maści, potrafi poruszać się po ziemi, w powietrzu, po powierzchni wody (nie chodzi o pływanie, tylko wręcz chodzenie po tafli wody) i po piekle.

Loki przemienił się w klacz, by odciągnąć od pracy ogiera Swadelfari. Koń ten pomagał swemu panu – wielkoludowi, który zobowiązał się odbudować w ciągu jednej zimy mury Asgardu, twierdzy mającej bronić bogów przed szronowymi i górskimi olbrzymami. Gdyby mu to się udało, otrzymałby w nagrodę Freję. Ostatniego dnia została jeszcze do wstawienia brama. Loki rżeniem zwabił ogiera i uciekł z nim, co zapobiegło utracie przez Azów pięknej bogini. Po jakimś czasie Loki powrócił do Asgardu prowadząc ośmionogiego siwej maści konia, Sleipnira, i podarował go Odynowi. Sleipnir nigdy nie zawiódł swego pana i wiernie mu służy.

9. ILE ŚWIATÓW LICZYŁ WSZECHŚWIAT WIKINGÓW ?

5

7

9

11

9. ILE ŚWIATÓW LICZYŁ WSZECHŚWIAT WIKINGÓW ?

5

7

9

11

THE NINE WORLDS

W mitologii skandynawskiej Yggdrasil łączy dziewięć światów:

Asgard – siedziba Asów

Vanahheim – siedziba Wanów

Álfheim – siedziba elfów

Muspelheim – kraina ognia
(zamieszkiwana przez ognistych olbrzymów)

Nidavellir – kraina karłów.

Niflheim – świat lodu, mgły, zimna oraz zmarłych. Panuje nad nim bogini Hel.

Svartalfheim – kraina mrocznych elfów.

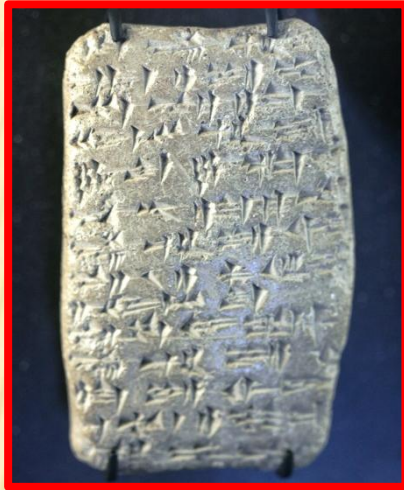
Jötunnheim – kraina lodowych olbrzymów.

Midgard – świat środka, kraina ludzi

Niflheim, Jötunnheim i Muspelheim tworzyły razem **Utgard** – świat zewnętrzny.

10. JAKIEGO RODZAJU PISMA UŻYWALI WIKINGOWIE ?

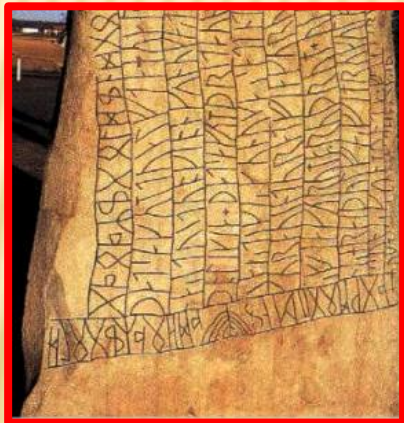
KLINOWEGO

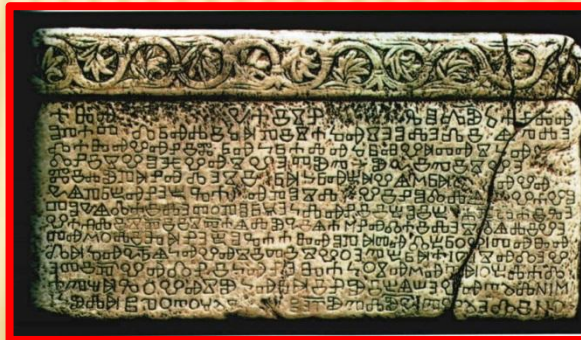
HIERATYCZNEGO

RUNICZNEGO

GŁAGOLICY

10. JAKIEGO RODZAJU PISMA UŻYWALI WIKINGOWIE ?

KLINOWEGO

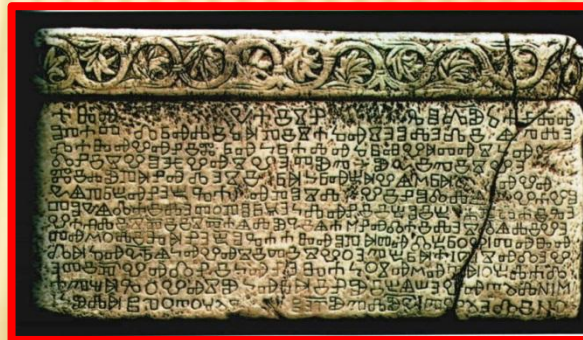
HIERATYCZNEGO

RUNICZNEGO

GŁAGOLICY

PISMO RUNICZNE

Runy (alfabet runiczny) – alfabet używany do zapisu przez ludy germańskie tzw. fuþark. Słowo runa oznacza tajemnicę według wierzeń nordyckich runy podarował ludziom bóg Odyn stąd też przypisywano im znaczenie tajemne, wykorzystywano do wróżenia oraz sporządzania talizmanów chroniących przed złem i wzmacniających organizm człowieka.

PISMO HIERATYCZNE

Hieratyka – jedna z form starożytnego pisma egipskiego, służąca przeważnie do zapisywania świętych tekstów na papirusie. Znaki tego pisma nie miały już obrazkowego charakteru hieroglifów i były często łączone. Pismo to pojawiło się już w czasach I dynastii.

PISMO KLINOWE

Pismo klinowe – jedna z najstarszych na świecie odmian pisma, powstała na Bliskim Wschodzie, stworzona najprawdopodobniej przez Sumerów ok. 3500 lat p.n.e

GŁAGOLICA

Głagolica - najstarsze znane pismo słowiańskie, którego stworzenie przypisuje się misjonarzowi Konstantemu zwanemu Cyrylem, który wraz z bratem Metodym zapisał w IX wieku za jego pomocą język słowiański używany w okolicach Salonik.

11. JAK W MITOLOGII NAZYWA SIĘ „ZMIERZCH BOGÓW”?

1. APOKALIPSA

2. RAGNAROK

3. HEKATOMBA

4. ARMAGEDON

11. JAK W MITOLOGII NAZYWA SIĘ „ZMIERZCH BOGÓW”?

1. APOKALIPSA

2. RAGNAROK

3. HEKATOMBA

4. ARMAGEDON

1. APOKALIPSA

(z gr. ἀποκάλυψις *apokalypsis* 'odsłonięcie, zdjęcie zasłony, objawienie' od *apokalýptein* 'odsłaniać, ujawniać'; *apó* 'od, i *kalýptein* 'zasłonić') – w terminologii judaistycznej i chrześcijańskiej literatury religijnej to opis szczególnego rodzaju prorocstwa, dotyczącego tego, co ma się wydarzyć w dniach ostatecznych, przekazywanego przez Boga wybranemu prorokowi.

2. RAGNAROK

W mitologii skandynawskiej zmierzch bogów i koniec świata. W wyobrażeniach mitologicznych ma on być wielką walką pomiędzy bogami a demonami pod wodzą Lokiego, w wyniku której świat i Asgard, siedzibę bogów, strawi ogień, wszystkie gwiazdy zgasną, a Ziemię zaleje wielkie morze.

3. HEKATOMBA

Pierwotnie ofiara składana Zeusowi, złożona ze 100 wołów. Jeśli składana była innemu bogu niekoniecznie były to woły. Tak proszono o łaskę i opiekę nad ludźmi, a także o ich pragnienia. Później zaczęto tak nazywać wszystkie większe ofiary poświęcone różnym bogom

4. ARMAGEDON

Har-Magedon – miejsce zapowiadanej w Apokalipsie św. Jana ostatecznej bitwy między siłami dobra i zła, w której hordy szatana zetną się z anielskimi hufcami pod wodzą Chrystusa w zażartej walce

12. JAKIEJ BRONI NAJCZĘŚCIEJ UŻYWALI WIKINGOWIE?

1. MIECZY

2. TOPORÓW

3. MŁOTÓW

4. ŁUKÓW

12. JAKIEJ BRONI NAJCZĘŚCIEJ UŻYWALI WIKINGOWIE?

1. MIECZY

2. TOPORÓW

3. MŁOTÓW

4. ŁUKÓW

Najpowszechniejszą bronią wśród Wikingów były topory, co jednak nie jest spowodowane większą efektywnością, a swoją niezwykle niską ceną wykonania. Miecze były trudniejsze do wykonania i wymagały dużo lepszego materiału, przez co mała część Wikingów mogła sobie na nie pozwolić. Co do młotów, były praktycznie nieużywane przez mieszkańców Skandynawii. Łukami Wikingowie umieli się posługiwać lecz traktowali je jako broń drugiej kategorii, gdyż woleli walkę w bezpośrednim starciu „oko w oko” z przeciwnikiem

13. MŁOT THORA, MJÖLLNIR, PRZY UDERZENIU WYZWAŁ PIORUN.
MIAŁ JESZCZE JEDNĄ MAGICZNĄ WŁAŚCIWOŚĆ, JAKĄ?

1. ZAMIENIAŁ PRZECIWNIKA W SKAŁĘ

2. ŚWIECIŁ W CIEMNOŚCIACH

3. ZAWSZE POWRACAŁ PO RZUCIE

4. ŚPIEWAŁ PODCZAS UCZT

13. MŁOT THORA, MJÖLLNIR, PRZY UDERZENIU WYZWAŁ PIORUN.
MIAŁ JESZCZE JEDNĄ MAGICZNĄ WŁAŚCIWOŚĆ, JAKĄ?

1. ZAMIENIAŁ PRZECIWNIKA W SKAŁĘ

2. ŚWIECIŁ W CIEMNOŚCIACH

3. ZAWSZE POWRACAŁ PO RZUCIE

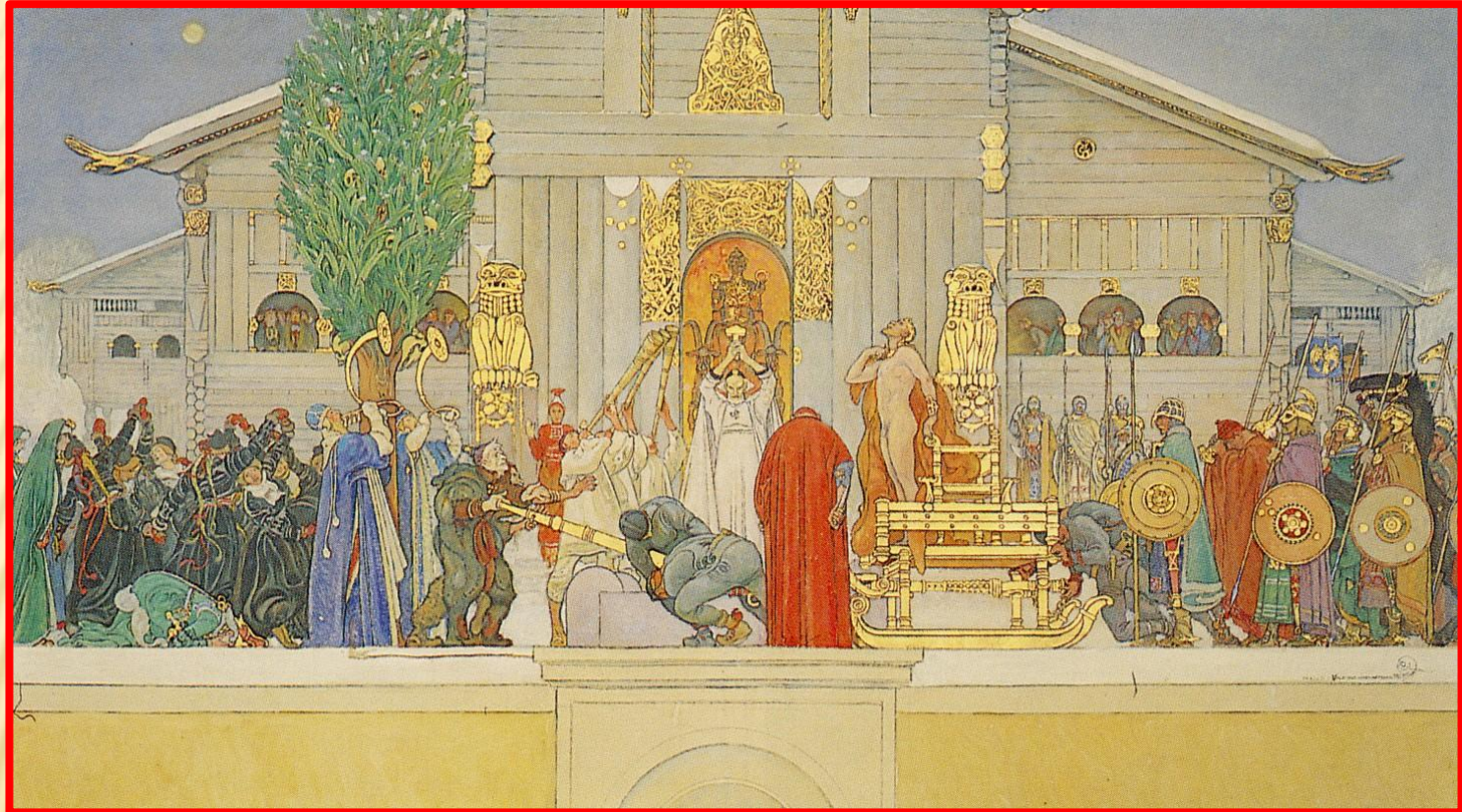
4. ŚPIEWAŁ PODCZAS UCZT

Mjöllnir to najważniejszy z magicznych atrybutów nordyckich bogów. Jego miniatury były noszone na szyi jako symbol wiary. W grobach na terenie Skandynawii z XII i XIII w. znajduje się zarówno krzyżyki, jak i młoty Mjöllnir

14. GDZIE ZNAJDOWAŁA SIĘ GŁÓWNA POGAŃSKA ŚWIĄTYNIA WIKINGÓW?

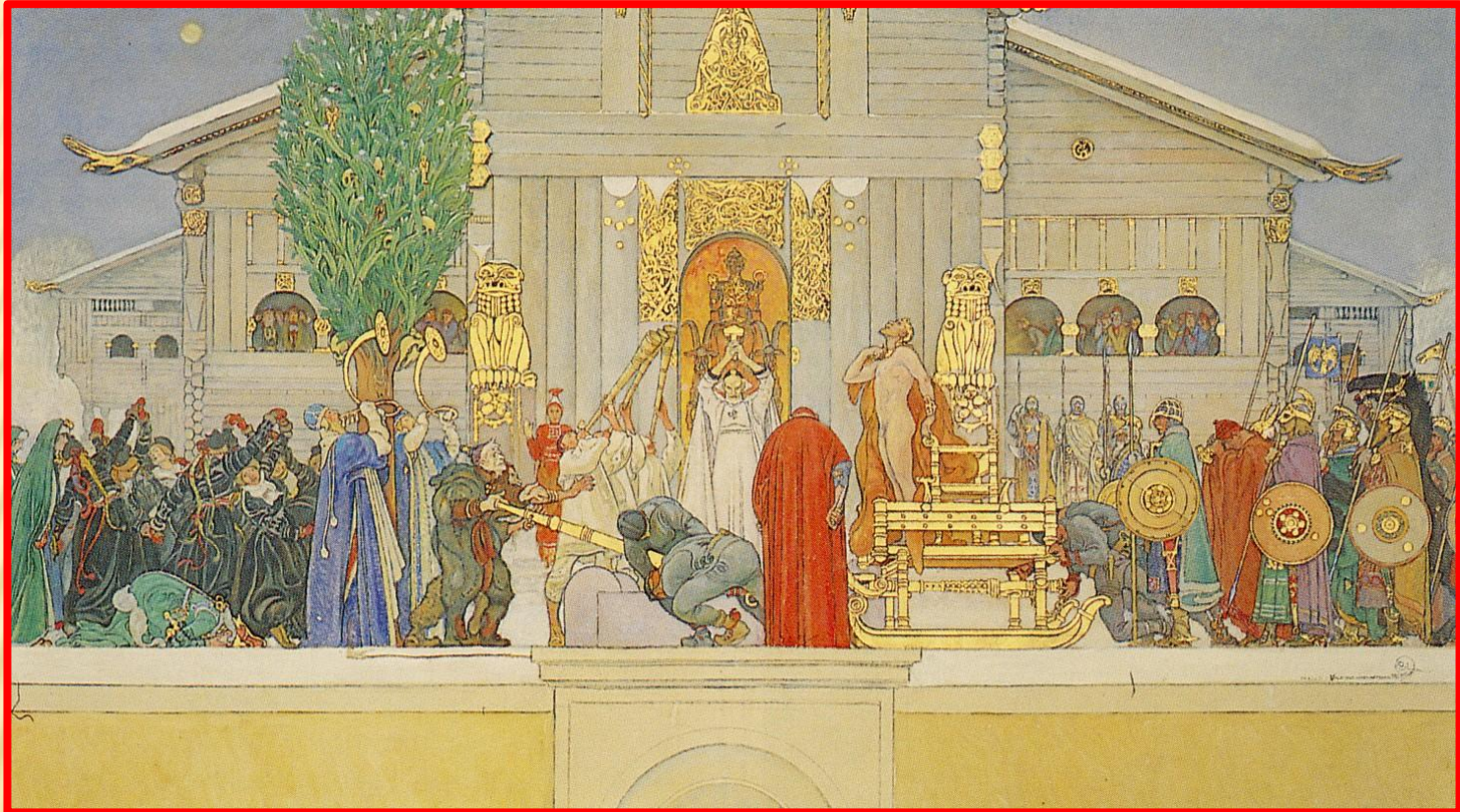
1. W BIRCE

2. W UPPSALI

3. W HADEBY

4. W TRUSO

14. GDZIE ZNAJDOWAŁA SIĘ GŁÓWNA POGAŃSKA ŚWIĄTYNIA WIKINGÓW?

1. W BIRCE

2. W UPPSALI

3. W HADEBY

4. W TRUSO

1. BIRKA

Średniowieczne miasto, faktoria handlowa wikingów położone na terenie dzisiejszej Szwecji, na wyspie Björkö we wschodniej części jeziora Melar, na zachód od Sztokholmu. Osada zajmowała ok. 12 ha powierzchni i była obwiedziona od strony lądu kamiennym murem

2. UPPSALA

W czasach przedhistorycznych obecna Gamla Uppsala (*stara Uppsala*), znajdująca się na północ od Uppsali, była siedzibą królów, a także centrum kultu pogańskiego z ogromną świątynią. W czasach przedchrześcijańskich czczono w niej bogów nordyckich.

3. HADEBY

Historyczna średniowieczna osada, największe nordyckie miasto czasów wikingów i jednocześnie najstarsze miasto duńskie - wspomniane w kronikach po raz pierwszy w roku 804.

4. TRUSO

Nazwa istniejącego od końca VIII do końca X wieku duńskiego portu i osady handlowej na południowym wybrzeżu Bałtyku, w okolicach ujścia Wisły i rzeki Elbląg.

15. W KTÓRĄ Z GIER NIE GRALI WIKINGOWIE ?

1. W TABLUT

2. W HNEFATAFL

3. W KOŚCI

4. W KARTY

15. W KTÓRĄ Z GIER NIE GRALI WIKINGOWIE ?

1. W TABLUT

2. W HNEFATAFL

3. W KOŚCI

4. W KARTY

Tablut – ludowa gra planszowa Lapończyków przeznaczona dla dwóch graczy. Została opisana po raz pierwszy przez szwedzkiego botanika i zoologa Karola Linneusza w 1732 roku. Należy do najlepiej udokumentowanych gier z grupy tafl, popularnych w obszarze wpływów wikingów, Celtów i Germanów

Hnefatafl (Tablica królów), zwany również szachami wikingów, jest jedną z najstarszych zrekonstruowanych gier z terenów Europy Północnej. Hnefatafl stał się popularną grą w Europie Północnej w czasach Wikingów (od końca VIII wieku do 1000 roku n.e.), w burzliwym czasie pełnym konfliktów. Kiedy szachy stały się popularną grą w średniowieczu, zasady Hnefatafl zostały z czasem zapomniane.

Kości do gry wynaleziono już w starożytności. Najstarsze znaleziono w pochodzących z 2000 r. p.n.e. grobowcach egipskich. Wielką popularnością cieszyły się w imperium rzymskim i w epoce średniowiecza. Były one zarówno narzędziami hazardu, jak i przyrządami wróżbiarskimi.

Karty do gry były już znane prawdopodobnie w Chinach przed X wiekiem. Powstały na skutek przeniesienia na papier notacji używanej w czasie gry w kości. Najprawdopodobniej były wykonane z cienkich listewek bambusowych, na których malowano oznaczenia. Do Europy karty trafiły około XIV wieku. W niektórych krajach ich forma pozostała bez zmian; najstarsze zachowane europejskie karty pochodzą z Francji

KONIEC

